

Luonnos hallituksen esitykseksi oppilas- ja opiskelijahuoltolain, terveydenhuoltolain sekä korkeakouluopiskelijoiden opiskeluterveydenhuollosta annetun lain 6 §:n muuttamisesta (VN/2575/2021)

Talentia kannattaa esityksen tavoitteita, joilla on tarkoitus varmistaa riittävä yhteistyö kunnan ja hyvinvointialueen välillä opiskeluhollossa. Ehdotetuilla muutoksilla varmistetaan opiskeluhollossa toteutuksen suunnitelmallisuutta ja kiinteää yhteyttä sekä kunnan ja hyvinvointialueen lastensuojelulain 12§ 1 ja 3 momentin mukaisiin lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelmiin sekä kunnan ja hyvinvointialueen strategiatyöhön.

Muutoksilla pyritään siihen, että opiskeluhollossa kirjaamisen, rekisterinpidon sekä salassapidon sääntely vastaisi paremmin Euroopan unionin yleistä tietosuojasetusta sekä sosiaali- ja terveydenhuollon uudistuksen hallintorakenteita. Ehdotettu uudistus on tarpeellinen, koska opiskeluhollossa oppilaista ja opiskelijoista saattaa kertyä arkaluonteista tietoa. Tästä syystä opiskeluhollossa tehtävän tietojen kirjaamisen ja rekisteröinnin osalta sääntelyn on oltava riittävän täsmällistä ja tarkkarajaista.

Oppilas- ja opiskelijahuoltolain 16 §:n täsmentäminen on tarpeellinen. Näin yhteydenotto opiskeluhoon laajenisi koskemaan myös koulu- ja opiskeluterveydenhuoltoa. Yhteydenotto perustuisi ehdotettujen muutosten jälkeen selkeämmin oppilaan tai opiskelijan suostumukseen. Tämä edistäisi osaltaan oppilaan ja opiskelijan osallisuutta, henkilötietojen suojaa sekä itsemääräämisoikeutta. Esityksellä vahvistetaan lapsen oikeutta vaikuttaa itseään koskeviin asioihin kehitystään vastaavasti. Esitetty muutos on perustuslain ja sosiaalihuollon asiakaslain mukainen.

Esitys selkiinntää viranomaisten vastuita opiskeluhollossa ohjauksessa ja kehittämisessä. Ehdotettujen muutosten myötä yksilökohtaisten opiskeluhoitopalvelujen kehittämisestä ja ohjaamisesta vastaisi Terveyden ja hyvinvoinnin laitos, jolloin kouluissa ja oppilaitoksissa tehtävä sosiaali- ja terveydenhuollon työ olisi sosiaali- ja terveydenhuollon asiantuntijaorganisaation vastuulla. Tämä edesauttaisi psykologi- tai kuraattoripalvelun sisällöllistä kehittämistä, palvelun ominaisen lainsäädännön ja ohjeistusten toteutumista sekä palvelun laadun valvontaa. Ohjausvastuun kohdentaminen Terveyden ja hyvinvoinnin laitokselle tehostaisi myös opiskeluhollossa palvelujen kehittämistä yhtenäiseksi kokonaisuudeksi osana lasten ja nuorten sosiaali- ja terveydenhuollon palvelujärjestelmää.

Hallituksen esityksen perusteluissa todetaan, että haasteita opiskeluhollossa kuraattori- ja psykologipalveluihin ovat aiheuttaneet sosiaali- ja terveydenhuollon lainsäädännön puutteellinen tuntemus, epäselvät tehtäväkuvat sekä työntekijöiden ammatillisen osaamisen varmistamisen ja tuen puute.

Edellä mainituista syistä on tärkeää, että kuraattorin tehtävässä toimivan henkilön kelpoisuus olisi laillistettu sosiaalihuollon ammattihenkilö. Kyseinen kelpoisuus on kuraattorin tehtävässä tärkeää erityisesti siitä syystä, että kuraattori on oppilaitoksessa ainoa sosiaalihuollon asiantuntija. Opiskeluhoon toteuttavat muut ammattilaiset ovat kasvatustieteiden ja terveydenhuollon ammattilaisia. Kuraattorin täytyy pystyä itsenäisesti tuomaan sosiaalihuollon näkemys ja asiantuntemus oppilaitoksen moniammatilliseen yhteistyöhön ja opiskelijoiden käyttöön. Kuraattorin osaamiseen sisältyvät sosiaalihuollon lainsäädännön tuntemuksen lisäksi esimerkiksi

yksilöä ja perhettä tukevan palvelujärjestelmän ja etuuksien tuntemus, psykososiaalisen tuen antaminen lapsille ja nuorille, sosiaaliin ongelmiin liittyvä muutostyö sekä lasten ja nuorten verkoston ja läheisten kanssa tehtävä tavoitteellinen yhteistyö.

THL:n (2021) oppilashuoltoa koskevan tutkimuksen ”Voimavarana yhteistyö, opiskeluhoitopalvelujen seuranta OPA 2020” mukaan kuraattorin tehtävässä toimivista jo nykyään 89 %:lla on sosiaalihuollon ammattihenkilön koulutus ja muu koulutus vain 11 %:lla. Tulokset selkeästi edellyttävät kuraattorin tehtävään sosiaalihuollon ammattihenkilön laillistusta. Sosiaalihuollon osaaminen on osa opiskeluhoittoa ja muun kuin sosiaalihuollon ammattihenkilön toimiminen kuraattorin tehtävässä tekee palvelusta heterogeenisen ja asettaa oppilaat alueellisesti eriarvoiseen asemaan. Lisäksi se muodostaa lapsen edun näkökulmasta perusoikeusongelman ja on yksittäisen oppilaan kohdalla oppilashuollon moniammatillisessa arviointikäytännössä eriarvoinen suhteessa terveydenhuollon ammattihenkilöoikeuksiin.

Laillistetun sosiaalihuollon ammattihenkilön kelpoisuusehto kuraattorin tehtävässä on perusteltua myös hallituksen esityksen 20 §:n (*Tietojen kirjaaminen yksilökohtaisessa opiskeluhoitossa*) muutoksen vuoksi. Opiskeluhoittoa toteuttavien kuraattorien, sosiaalipalvelujen antajina, olisi kirjattava opiskelijan yksilötapaamiset sosiaalihuollon asiakasasiakirjoihin. Sosiaalihuollon asiakasasiakirjojen käsittelystä säädetään sosiaalihuollon asiakaslaissa ja opiskeluhoittoa kuraattorin kirjaamisesta säädetään sosiaalihuollon asiakasasiakirjalaisissa.

Talentia esittää, että kuraattorin kelpoisuus on täsmennettävä vastamaan sosiaalihuollon ammattihenkilölakia seuraavasti: Kuraattorina voi toimia vähintään sosiaalihuollon ammattihenkilöistä annetun lain (817/2015) 8 §:n 1 momentissa tarkoitetun korkeakoulututkinnon suorittanut henkilö (sosionomi, AMK). Jokaisen oppilaitoksen käytettävissä on oltava sellaisen opiskeluhoittoa vastaavan kuraattorin palveluja, joka on sosiaalihuollon ammattihenkilöistä annetun lain 7 §:ssä tarkoitettu ammattihenkilö (sosiaalityöntekijä), sekä psykologin palveluja.

Sosiaalialan korkeakoulutettujen ammattijärjestö Talentia ry

Jenni Karsio
puheenjohtaja

Marjo Katajisto
erityisasiantuntija